

Uten akademikere dør lokaldemokratiet

TEKST

Tor Levin Hofgaard

PUBLISERT 5. mars 2012

Kunnskap er makt. Kunnskap er nødvendig for et levedyktig demokrati. Påstanden understøttes av en ny undersøkelse fra Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR). I åtte kommuner undersøkte instituttet hvilken rolle høyt utdannede personer spiller i tjenesteproduksjonen, og funnene var tydelige: Kommuner som hadde satset aktivt på å utvikle et akademisk fagmiljø, klarte å etablere en legitim kommunal motmakt til stat og næringsliv. NIBR fant flere eksempler på vitale akademiske miljøer i kommunene. Forskerne dokumenterte like fullt at behovet for akademisk arbeidskraft fortsatt er stort og til dels udekket.

Kommunenes kunnskapsbehov blir stadig større. Årlig pålegger Storting og regjering kommunene nye oppgaver, og detaljstyring er sjelden mangelvare. For eksempel er alle kommuner pålagt å produsere tredimensjonale kart. Det er en betingelse for å kunne drive arealplanlegging. Ikke bare skal kommunene ha kartene for hånden. De må også ha kunnskap nok til å kunne bruke dem. Da hjelper det ikke om rådmannen er en kløpper på PowerPoint.

Fra årsskiftet er det særlig samhandlingsreformen som kan sette kommunene i kunnskapsklemme. Et av de viktigste juridiske virkemidlene for å få reformen på skinner – den nye kommunale helse- og omsorgsloven – gir få anvisninger på hvilken kompetanse som må til for å få jobben gjort. Selvbestemmelsesrett er overordnet kompetansekrav. Det skjer til lokaldemokratiets forsvar, men med risiko for at man heller barnet ut med badevannet. For hvis «selvstyre» skal være trumf alltid, kan det paradoksalt nok være det lokale selvstyret selv som taper mest.

Uten kommunalt ansatte akademikere med kompetanse på kommuneplaner, helse, velferd og alt annet kommunene skal tilby sine innbyggere, vil det lokale i «lokaldemokratiet» risikere å bli redusert til anekdoter og henvisning til «sånn har vi alltid gjort det».

Min påstand er at profesjonsnøytraliteten i den ferske kommunale helse- og omsorgsloven kan svekke det lokale selvstyret. Dagens lov gir kommunene oppgaver innenfor helse som bare enkelte profesjoner har lov til å utføre eller legge til rette for. Dersom kommunene overlater oppgavene til andre yrkesgrupper uten lovpålagt kompetanse, og unnlater å sørge for det de er pålagt, vil Statens helsetilsyn, Fylkesmannen eller andre statlige organer kunne gripe inn og påpeke lovbrudd. Det

som fremsto som en frihet og overlatt til lokale folkevalgte, kan dermed i realiteten ende som forvaltningsvedtak utenfor lokal folkevalgt kontroll.

Kommuner som lykkes med å bygge sterke fagmiljøer, klarte å etablere et institusjonelt grunnlag for makten, fant forskerne ved NIBR ut. Mange mener kommunalt demokrati har mistet dette, siden samfunnet blir stadig mer regulert gjennom detaljerte, kunnskapsintensive systemer.

Slike funn bør vi lære av. Det er neppe hensiktsmessig at nye kommunale oppgaver alltid skal ledsages av detaljregulerte lokale stillingsinstrukser. Men det er urimelig å pålegge kommunen nye oppgaver uten at loven eller forskriftene nevner med et ord den kompetansen som må til for å sikre tjenestenes kvalitet. En slik praksis er ikke noe håndslag til lokaldemokratiet.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 49, nummer 3, 2012, side 308

TEKST

Tor Levin Hofgaard, president i Norsk psykologforening